

مسعود فروغی
قائم مقام مدیرمسئول

سرمقاله

فرهنگستان

پنجشنبه
۱۴۰۳ دی ۶
۲۴ جمادی الثانی ۱۴۴۴
۲۶ دسامبر ۲۰۲۴

شماره
۴ ۳ ۱ ۴
صفحه
۱۶
تومان
۱۰۰۰۰

موج خبرسازی های گسترده
چطور می خواهد میز مذاکره را بسوزاند؟
**برای مذاکره بی ایده
ذوق مرگ نشوید**

مخاطرات جامعه شرطی شده

در چه فرایندی بخشی از جامعه نسبت به موضوعاتی
چون مذاکره، فیلترینگ و... شرطی شده است؟
سیاست مداران چه نقشی در این وضعیت دارند؟

به دو پدیده مهم اجتماعی در ایران ۱۵ سال اخیر نگاه کنید که در آن به صورت
تأسف باری جای مفاهیم عوض شده و تصمیمات درست کازکرد خودشان را از دست
داده اند. یکی بحث سیاست خارجی و دیگری سیاست های مربوط به فضای مجازی.
تقریباً رویدادی در جامعه ایران در این سال ها رخ نداده که به نوعی متصل به این دو
حوزه نباشد که هر کدام نیز تأثیرات شگرفی بر تصمیم جمعی ایرانیان، کنش گروه های
اجتماعی مختلف و تغییرات بنیادین در جامعه ایران داشته اند. نتیجه بدیهی آن،
تغییرات بزرگ در سرنوشت جمعی ما آینده کشور است. در سیاست خارجی تقابل
دو دیدگاه رادیکال و متضاد جامعه ایران را دوپاره کرده یک طرف برای به دست آوردن
قدرت پس از دو ناکامی در انتخابات های ۸۴ و ۸۸ تمرکز اصلی را بر روابط خارجی
ایران گذاشت و با این ایده که برای حل چالش های کشورهای غیر از توافق (تحت هر
شرایطی) نداریم به میدان آمد. حذف فصل زمستان ۸۹ تا خرداد ۹۲ تجربه ای استثنایی
برای مطالعه سیاسی در ایران و تغییرات اجتماعی پدید آمد. موجی از تحریم های جدید
و سنگین یک سال پس از وقایع ۸۸ توسط آمریکا طراحی شد، در سال ۹۰ تصویب و
از سال ۹۱ اجرا شد و به این ترتیب در ابتدای دهه ۹۰ جامعه ایران با یک دوراهی بزرگ
مواجه شد. جهش قیمتی ارز و طلا و پس از آن ها جهش در هزینه سبب معیشت خوار
شوگ بزرگی به جامعه وارد کرد. شوخی معروف آن زمان برای کنایه به کسی که دستش
به دهانش می رسید، دیدن پوست پسته در پرلید بود. کنایه از اینکه با گرانی این دو کالا
حتماً فردی مرغه می تواند در پرلید پسته بخورد! انتخابات ۹۲ با این صورت اجتماعی
برگرازشد؛ برای تعیین سرنوشت کشور بین دوره انتخاب کنید. توافق با آمریکا یا تقابل
و عدم مذاکره. این دوگانه مطلق ساز از دل شرایطی به میدان سیاست آمد که جامعه
برای سنجش قیمت کالاها یاد گرفت به تحولات سیاست خارجی توجه کند. طرفی
که برای خودش با نام «طرف دار توافق» و وجهه سیاسی درست کرده بود با کلیه واژه هایی
مثل اینکه نباید با دنیا قهر باشیم و... وضعیت اقتصادی را حاصل توافق نکردن معرفی
کرد. طرف دیگر هم با رادیکال کردن موضع در عدم توافق، حرف از مذاکره و تلاش برای
توافق خارجی را برپا یا خیانت به کشور معرفی می کرد. طرف اول به دلیل ذیل که از موضع
انتقادی و با در دست داشتن کارنامه دولت دوم احمدی نژاد به میدان آمده بود، کار
راحت تری داشت. اما اگر از تأثیر طرف مخالف هرگونه توافق، در شرطی شدن جامعه
نگوییم بی انصافی است. طرف دوم با مجموعه مواضع غیر منطقی درباره سیاست
خارجی در انتخاب مسیری که توافق را برپا به بهبود در معیشت مردم فرض می گرفت،
انرژی زیادی داشت. نتیجه این شرطی شدن جامعه این بود که حسن روحانی یا ۳۱ درصد
رای در ابتدای کمپین انتخاباتی و تقریباً در حالی که جامعه او را جدی نمی گرفت،
به راحتی پیروز انتخابات شد. «پیام ۲۴ خرداد» را درک کنید، و شعارهای رنگارنگ درباره
توافق یا غریب به برجام رسید. توافقی که با پیچیدگی ها و هزینه های زیادی به مرحله
عمل رسید و بخش بزرگی از جامعه ایران را در تصور مثبتی از آینده فو برده بود، ولی شد
در آن سوی دنیا در ایران جایی جا می شد در واقع میوه جامعه شرطی شده است.
شناخت دقیق افکار عمومی ایران از ایالت های مختلف آمریکا و تعداد آرای الکترال
آن یک معنای بیشتر نداشت؛ جامعه خوشی و ناخوشی خودش را در سیاست خارجی
و حاکمیت آمریکا جست وجو می کند. جامعه ای که به خاطر دعوی دو دیدگاه صغرو
صدی از سیاست خارجی تمام آینده یا آرایش را در تحولات روابط خارجی جست وجو
می کند. سال ها تلاش حاکمیت در ایران برای تعدیل نگاه اجتماعی درباره سیاست
خارجی هنوز اثر بخش نبوده است. دو دیدگاه متضاد موجود با آب خوردن ما را به توافق
مربوط کردند یا از فرصت های بزرگ برای یک توافق خوب و قابل قبول خارجی استفاده
نکردند تا هزینه سوسه مدیریت ها و نتایج منفی آن در معیشت مردم از جیب آرمان ها برود.
تا امروز که روی جلد روزنامه دولت توافق با تراپس تنها فرصت کشور برای بهبود اوضاع
معرفی می شود. درباره فضای مجازی و حکمرانی در آن هم دو دیدگاه به ظاهر متضاد،
جامعه شرطی شده ای ساخته است. یک دیدگاه بدون پذیرش این اصل بدیهی که
توسعه فضای مجازی و شبکه های اجتماعی بدون سیاست گذاری و مدیریت درست
مانند پذیرش خانه ای بی در و پیکر است، مانع تصمیمات راهبردی و اثر بخش در این
حوزه شد و دیدگاه دیگر هم حکمرانی در فضای مجازی را مساوی با بگیر و ببند و
مسدود کردن تمام امکان های موجود معرفی کرد. در شرایطی که فضای مجازی باعث
تغییرات غیر قابل انکاری در زندگی فردی و اجتماعی شده، تقابل دو دیدگاه صغرو
صدی کار را به اینجا رساند که دفاع از امکانات و سکوها داخلی در فضای مجازی
برابر با دفاع از فیلترینگ و محدودیت معرفی می شود. در سال های طلایی گذشته
سیاست گذاری فاجعه بار دو دیدگاه رادیکال و متضاد باعث شده نوآوری و خلاقیت
در خلق شبکه های اجتماعی داخلی به بن بست بخورد و حال در انتهای سال ۱۴۰۳
هر سه رئیس قوه در شکست سیاست های فیلترینگ توافق داشته باشند. در حالی
که مدیریت و حکمرانی در حوزه فضای مجازی تا حد زیادی می توانست سکوها
داخلی را از اتهام ضعف و کاسب کاری و کاسب فیلترینگ مبرا کند و حداقل میزان
استفاده واقعی از آن ها به مصرف را بسیار بیشتر کند. اگر مقاطع زمانی را که
مشکل حاد امنیتی و سیاسی ایجاد شد فاکتور بگیریم، محدودیت های اعمال شده
بر سکوها خارجی بیشتر از اینکه از مصرف آن ها بکاهد، تبلیغی برای آن ها بود. در
حالی که حداقل ۱۲ سال زمان بکر در اختیار سیاست گذار ایرانی برای تقویت سکوی
داخلی وجود داشت، به طوری که استفاده حداکثری از آن ها هم از جهت فنی امکان
داشته باشد و هم از منظر سیاسی قدرت چانه زنی با سکوی خارجی را فراهم می کرد.
در حالی که تبادل داده در دنیا و مدیریت این تبادل تحت عنوان مفهوم «بیگ دیتا»
از حساس ترین موضوعات حکمرانی است. اکثر شبکه مصرفی اینترنت در ایران را
تقدیم شبکه های کرده ایم که این بیگ دیتا را از دسترس ما دور می کند. گزینه فیلترینگ
و توسعه حیرت انگیز فیلتر شکن ها هم نتیجه پشت کردن به اصول عقلی حکمرانی
مجازی است. بگذریم از اینکه اتهام کاسبی از فیلتر شکن ها به راحتی از پیشانی برخی
ذی نفعان برداشته نمی شود. حال برای اصلاح مسیر غلطی که در سال های قبل رقم
دو گروه رادیکال با هم فعل اند. رفع فیلتر می تواند از تعمیق «شرطی شدن» جامعه در
استفاده از فضای مجازی جلوگیری کند. جامعه ای که امکان انسانی، توان فنی و
ظرفیت اجتماعی پدیده های بومی در فضای مجازی را دارد. دست دست کردن
در رفع تصمیمات گذشته به اندازه تحقیر توان داخلی در شرطی شدن جامعه اثر گذار
است. آن تعداد نماینده مجلسی که در آستانه تصمیم شورای عالی فضای مجازی
نامه بدون اسم در مخالفت با اصلاح تصمیمات قبلی بیرون می دهند، فرزند خوانده
همان دیدگاه مخمدی اند که در سیاست خارجی توافق را حرام و منکر می دانند. برای
مدیریت فضای مجازی، هم تقدیم امکان و فضای کشور به سکوی خارجی بدون
مدیریت و راهبرد کلان خطاست، هم سپردن آن به دیدگاه دو گیگابایتی خشک مغز.
این ها مواد لازم برای ساختن جامعه شرطی شده اند نه بیشتر.

شما هم نگران عواقب خرید مجازی طلا هستید؟ میزگرد تخصصی و تفصیلی «فرهنگستان» با ۴ نفر از متخصصان این حوزه را بخوانید

واقعیت خالی فروش طلا

۱۴ و ۱۶

اولین گام اجرای برنامه هفتم در آموزش عالی با تصویب آیین نامه
نحوه تعیین اعتبارات دانشگاه ها برداشته شد
**زلزله در نظام بودجه ریزی
دانشگاه های دولتی**

۴

«فرهنگستان» پایان نامه های دانشجویی
مرتبط با آلودگی های زیست محیطی را بررسی کرد
**۱۰ ایده دانشگاهی
برای محیط زیست پاک**

۶

درباره اظهارات متفاوت سعید حدادیان که از «پایتخت»، «ماه عسل» و «جوکر» گفت
**سیاه و سفید
نقد فرهنگی
حاج سعید**

۱۳

